

การเกษตร

แบบพิจัย

ศาสตราจารย์รศ.พ. สาดrik

หลักจากที่ชีวิตคนไทยได้รับผลกระทบโดยสภาวะเศรษฐกิจรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้คนที่ยังพอจะมีจิตวิญญาณอยู่กับผืนแผ่นดินถื่นเกิดของตนซึ่งช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้วเริ่มตกอยู่ในสภาพล้มด้วย ห่วนกันมาเห็นความสำคัญของการทำเกษตรมากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น ระหว่างช่วงที่ผ่านมา เป็น เพราะคนส่วนใหญ่ตกลงอยู่ในสภาพล้มด้วย จึงทำให้คิดถึงเรื่องพัฒนาการเกษตร โดยเอาแต่มุ่งไปชั้งหน้าด้านเดียว และมักนิยมน่าคำว่า การเกษตรแบบทันสมัย หรือเกษตรก้าวหน้า มากล่าวถึงความสำคัญ ส่งผลกระทบง่ายความคิดชนรุ่นหลัง และคนในด้านที่ยังด้อยโอกาสกว้างขวางมากขึ้น

ดังจะพบความจริงได้จากสิ่งที่ปรากฏอยู่ในบรรยายการจัดการศึกษาแนะนําร่วมถึงผลงานส่งเสริม และให้ความรู้ในด้านการเกษตรเท่าที่

เป็นมาแล้ว เมื่อกล่าวถึงการจัดเครื่องมือเครื่องใช้ก็ยังคงยึดดีดอยู่กับคำว่า ทันสมัย แต่ยังนำมาใช้กับการจัดการศึกษาของส่งเสริม ซึ่งทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะโดยตรง เนื่องจากหลักธรรมเป็นสิ่งปลดปล่อยจากคำว่า ยุคสมัย เป็นเพราะ รากฐานจิตใจคนขาดอิสรภาพมากขึ้น

จากสาเหตุพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ทำให้รัฐธิริตไทยซึ่งควรจะดำเนินมานานพื้นฐานความเป็นไทยแก่ตน เองจึงต้องยกเป็นทักษะเศรษฐกิจชนชาติอีกด้วย แม้จะห่วงชนชาติเดิมกันก็จะพบได้ว่าคนระดับล่างซึ่งยังด้อยโอกาสกว่าคนระดับบน เป็นธรรมด้วยที่จะเดินโอดีขึ้นมาจากรากฐานที่อิสระและเปิดโลกกว้างช่วยให้สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้อย่างชัดเจน กลับจำต้องยกเป็นทักษะผลประโยชน์คนระดับสูงยิ่งขึ้นเสมือนสายโซ่ที่คล้องกันไว้

ในเมื่อรัฐบาลได้กำหนดให้ประกาศณ์ทุกกลุ่มไม่เป็นไปร้อยทั้งร้อย ดังนั้น ผู้ซึ่งยังพอ มีสติ หลงเหลืออยู่บ้าง แม้ในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นชนส่วนน้อยของสังคมย่อมเห็นความจริงว่า มีกระแสที่ดันวนให้ผลิตผลการเกษตรสูงขึ้น แต่กลับทำให้เกษตรกรยิ่งมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้น สภาพที่เป็นจริงยังก้าวเฉียบเหตุและผลซึ่งควรจะเห็นได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคม ยังเน้นสภาพซึ่งช่วยให้ตนยืนอยู่บนพื้นฐานด้วยตัวเองก่อนอื่น เปลี่ยนมาเน้นความสำคัญของ การทำเกษตรเพื่อส่งออก จนถึงขั้น ตั้งกระบวนการขึ้นโดยภาครัฐ เป็นการสร้างภาพความจริง แล้ว

ดังดังกล่าว เกิดขึ้นท่านกลางสภาวะปัญหาซึ่ง คนท้องถิ่นที่ยังขาดการมีใช้ให้พอเพียงเสียก่อน อีกทั้ง ในด้านพฤติกรรมของคน ด้านการส่งออก ยังทำให้ ยังได้ว่าขาดความจริงใจซึ่งควรจะมีให้กับคนระดับสูงซึ่งนับวันก็ตอกย้ำในสภาพมีหนี้สินล้นพ้นมากขึ้น ทำให้ “ความพอเพียงที่ควรจะมีอยู่ที่พื้นฐานตนของสังคม จำต้องสูญเสียไปมากขึ้น รวมกับความ

“
...เนื่องจากหันความสนใจ
ไปนิยมของจากชนชาติอื่น
โดยเหตุที่ขาดการรู้เท่าทันว่า
 เพราะตัวเราเองมองข้าม
 ความสำคัญของสิ่งซึ่งเกิด
 ร่วมกับเรา เขาจึงนำไปทำ
 จนเป็นผลสำเร็จรูป^๖
 แล้วจึงส่งกลับมาขายให้ทำให้
 หลงคิดว่าเป็นของเขาริบ ๆ
 ”

อุดหนุนของคนซึ่งถูก
 ก้าวกระโจนร้าไว้โดยผล
 ประโยชน์ข้ามชาติ ซึ่ง
 เป็นด้านที่อยู่ในรากรฐาน
 จิตใจลดลงทางไปอย่าง
 เป็นธรรมชาติ”

อีกสิ่งหนึ่งซึ่ง
 เกิดจากผลการเปลี่ยน
 แปลงอย่างเป็นกระบวนการ
 การที่จะห้อนให้อ่านได้
 ถึงความจริงอย่างชัดเจน
 จากการพัฒนาการเกษตร
 คือ คนในชุมชนผู้ร่วมกัน
 เป็นเจ้าของท้องถิ่น

จำต้องบริโภคผลผลิตเหลือจากถูกคัดเอาของมีคุณภาพสูงกว่า ส่งไปบริการต่างถิ่นแล้ว หรืออาจกล่าวว่า ของเหลือเลือก

ระหว่างช่วงที่ชีวิตผู้เขียนเรื่องนี้ยังเป็นเด็ก ได้พบความจริงด้วยตนเอง โดยเฉพาะผลผลิตการประมงซึ่งจะห้อนให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่า ชาวประมงบริโภคปลาทูที่มีคุณภาพสูง ส่วนที่ถูกส่งไปสนองความต้องการคนในเมืองมีคุณภาพรองลงมา ทำให้แนวความคิดคนในเมืองเชื่อกันว่า “ถ้าต้องการบริโภคของดีมีคุณภาพ ควรไปยังแหล่งที่มีการทำประมง”

แต่ปัจจุบัน ผู้ที่ยังคิดในลักษณะดังกล่าวคงต้องพนักความผิดหวัง ยิ่งไปกว่านั้น ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงสุดจะถูกส่งไปสนองความต้องการของคนต่างชาติ หรือไม่มีราคาสูงลิบลิบ จนทำให้คนท้องถิ่น แม้จะดับกลาง ๆ ไม่สามารถเอื้อมถึง “สรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะห้อนให้เห็นความจริงว่า ชีวิตคนไทยเปลี่ยนสภาพมาเห็นแก่เงินมากขึ้นอย่างชัดเจนมาก”

ภาพจะห้อนซึ่งปรากฏเห็นได้อีกประการหนึ่ง คือ ผลจากการพัฒนาบนพื้นฐานความคิดคนในด้านที่มีอำนาจสูงขึ้น เท่าที่ปฏิบัติตามแล้ว กลับมีผลสร้าง

ซึ่งว่างระหว่างคนระดับบนกับระดับล่างกว้างมากขึ้น แม้คนซึ่งอยู่ในระดับพื้นฐานของสังคมซึ่งแยกออกจากกันเป็นสองด้าน โดยที่ด้านหนึ่งยังคงมีจิตวิญญาณซึ่งสัมภัยต่อตนเอง سانถึงแผ่นดินเดินเกิดทำให้ชีวิตจำต้องตกอยู่ในสภาพยากลำบากมากขึ้น ส่วนอีกด้านหนึ่งคิดอย่างขึ้นไปสู่ด้านบน จึงใช้กลวิธีที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างขาดความรู้สึกละอายใจตัวเอง

สิ่งซึ่งหยินยกมาเป็นกรณีตัวอย่างเหล่านี้ คือผู้คนที่พบได้ในกระบวนการจัดการเกษตรทั่ว ๆ ไป ทำให้การพัฒนาทั้งระบบ จำต้องตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมลงไปอย่างเห็นได้ชัด

การเกษตรมีความสำคัญอย่างไร?

“การเกษตรสำคัญอย่างไร จึงได้นำมากล่าวทั้งน้อยอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในช่วงที่สังคมได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจทรุดตัวอย่างหนัก?” แต่ก่อนเรายุคยองเห็นคำตอบได้ แต่เพียงว่า การเกษตรคืออาชีพสำคัญของคนท้องถิ่น แต่แนวคิดความเชื่อดังกล่าวเท่าที่เป็นมาแล้ว ได้ทำให้ผลการพัฒนาส่วนทิศทางกันกับเป้าหมายที่แท้จริง

ทำให้เกิดคำถามใหม่ว่า “ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ควรจะหันกลับมาทบทวนใหม่เพื่อหาคำตอบว่า แนวคิดเท่าที่เป็นมาแล้ว มีความลึกซึ้งถึงรากฐานจริงหรือเปล่า?” หรือว่า “มองเห็นได้แต่เพียงเปลือกนอก จึงทำให้ผลจากการจัดการศึกษาเกษตรก็ได้ การนำปฏิบัติเพื่อมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมท้องถิ่นก็ได้ กลับได้รับผลในทางตรงข้ามกันกับเป้าหมายที่ต้องการ

รากฐานความคิดในอดีตที่ผ่านมา เท่าที่พบความจริงว่า ต้องเร่งความทันสมัยเพื่อให้ตามชาติอื่นทัน แต่ผลที่ปรากฏ กลับทำให้พบว่า ยิ่งเร่งก็ยิ่งตกเป็นทาสชนชาติอื่นมากขึ้นจนแทนเอารัตัวไม่รอด กับแนวคิดในการพัฒนาด้านธุรกิจซึ่งยึดติดอยู่กับความทันสมัยมาโดยตลอด แม้กระทั่งการจัดการศึกษาของสูงชีว์ซึ่งได้ยืนผู้บริหารชี้แจงว่า ได้มีการจัดเครื่องมือทันสมัยให้กับการบริการการศึกษาของสูงชีว์โดยเฉพาะคำว่า “ทันสมัย” กับลักษณะที่เป็นวัฒนธรรม

ที่ขัดต่อหลักธรรม เพราะขาดความเป็นกลาง

เงื่อนไขดังกล่าว มีผลอย่างสำคัญทำให้การพัฒนาการเกษตรของไทย สูญเสียความเป็นไทยแก่ต้น เอง ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจนกระทั้งมาถึงขั้นวิกฤตหนัก พื้นดิน

ซึ่งเป็นพื้นฐานรองรับการเกษตรก็จำต้องตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมมากขึ้น ชาวนาชาวไร่และชาวสวนอาจจำหน่ายพืชผลได้ราคาน้ำดอง แต่ก็จำต้องนำเงินไปจับจ่ายใช้หนี้ค่าปุ่ยค่ายาที่สั่งซื้อมาจากชนต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ อีกทั้งมีคนมองเห็นโอกาสฉวยประโยชน์จากใส่ในกระบวนการจัดซื้อวัสดุดังกล่าว และมีการสมรู้ร่วมคิดกันปล่อยไว้ให้บานปลายเป็นเรื่องรุนแรง อย่างน่าอนาคต

แม้ว่าที่พื้นดินของเรามีพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์อย่างหลากหลาย แต่เป็นเพียงตัวเราเองขาดการมองเห็นความสำคัญ เนื่องจากหันความสนใจไปนิยมของชาติอื่น โดยเหตุที่ขาดการรู้เท่าทันว่า เพาะตัวเราเองมองข้ามความสำคัญของสิ่งซึ่งเกิดร่วมกับเรา เช่น น้ำไปทำจนเป็นผลสำเร็จ แล้วจึงส่งกลับมาขายให้ทำให้หลงคิดว่า เป็นของเข้าจริง ๆ

มาตรฐานได้มีเมื่อเข้ามาไปทำแล้ว แต่ก็ยังคิดกลับ กิจทางจึงปฏิบัติในลักษณะห่วงคนอื่น แทนที่จะลงมือ ทำสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวอย่างจริงจังและเปิดโอกาสให้มีการ เรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างเรากับเขายังเปิดเผยแพร่ เพื่อให้โอกาสเดินໂടຍิ่งขึ้นร่วมกันทั้งสองฝ่าย เนื่องจาก สิ่งใดก็ตามที่ปรากฏอยู่ในโลกมนุษย์ ย่อมมีประโยชน์ ต่อทุกคน การคิดก้าวไปคนเดียวຍ่อมไม่ได้ แต่ ชีวหลักนี้ใช้ได้ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ในเมื่อเหตุของการแบ่งประเทศก็มีสัดธรรมอยู่ที่คนเช่น กัน

ถ้าจะกล่าวว่า “การเกษตรที่มีความมั่นคง ย่อมเกี่ยวกับฐานสิ่งซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น” หรือ อาจกล่าวว่า การเกษตรคือวัฒนธรรมท้องถิ่น ก็ไม่น่าจะผิดจากความจริง แทนที่จะเห็นได้แต่เพียงว่า คืองานอาชีพเท่านั้น

เมื่อกล่าวถึง วัฒนธรรม หลายคนอาจมุ่ง ความเข้าใจไปยังดินตรีไทย การแต่งกายแบบไทย ที่คุ้นเคยกันมานั้นยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง ซึ่งน่าจะเห็นได้ว่า เป็นการมองที่ยังไม่ลึกซึ้งถึงรากรฐานจริง ในเมื่อทุกสิ่ง มีเหตุอยู่ในรากรฐานคน ดังนั้น การทำความเข้าใจเรื่อง วัฒนธรรม จึงน่าจะมองเห็นสัดธรรมของคนได้ลึกซึ้ง ระดับหนึ่ง

สิ่งแรก ชีวิตมนุษย์แต่ละคน เกิดมาใน ระดับพื้นดิน รวมทั้งเกิดมาตัวเปล่า แต่มนุษย์ก็มีจิต ใจเป็นรากรฐานและมีเงื่อนไขปรากฏอยู่ภายใน เป็นสิ่ง กำหนดวิถีการดำเนินชีวิต “เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดน่า จะได้แก่ ความรักพื้นดินกินฐานอันเป็นที่เกิดสารานถิ่น สรรพชีวิตและสิ่งต่างๆ ซึ่งมีการเกิดและอยู่ร่วมกับตน เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งอื่นอย่างรู้เหตุรู้ผล”

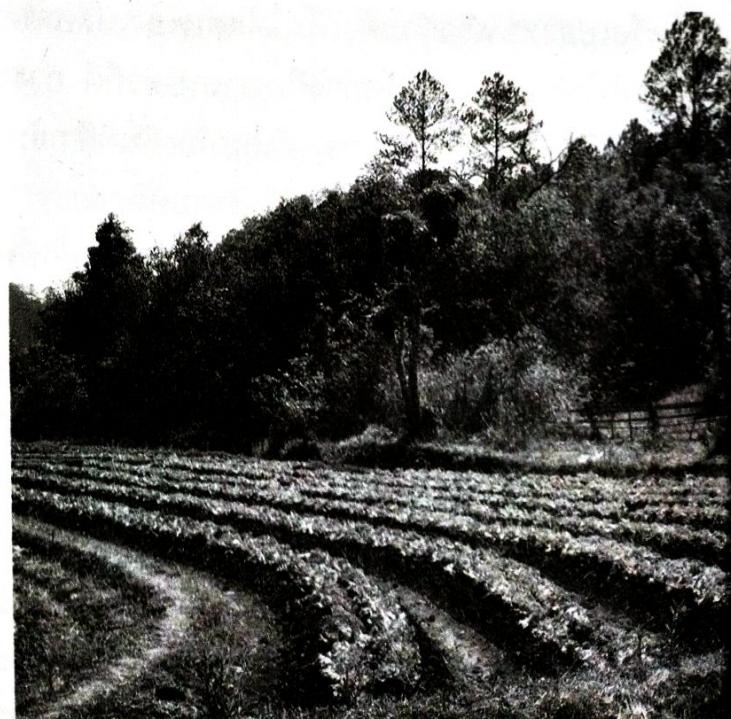
ในเมื่อทุกสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในโลกมนุษย์ น่าจะ ช่วยให้มนุษย์มองได้สองด้านเพื่อการเรียนรู้ความจริง และจุดมุ่งหมายในการมองของมนุษย์ก็เพื่อการเรียนรู้ กับอีกด้านหนึ่ง “การจะเรียนรู้อย่างได้ผลจริงจัง ย่อม เริ่มต้นจากการมีโอกาสนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการ ดำเนินชีวิตประจำวัน” สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นมีเหตุมีผลอย่างเป็น ธรรมชาติ ซึ่งความจริงแล้ว สิ่งดังกล่าวจะคิดและ

เห็นได้ไม่ยาก หากไม่ยึดติดอยู่กับด้านที่เป็นรูปแบบ ซึ่งมักมีแนวโน้มห่างจากตัวเองออกไปเรื่อย ๆ

บุคคลไดเข้าใจสิ่งที่อธิบายมาแล้วได้อย่าง ชัดเจน ย่อมเห็นได้เองว่า “การเกษตรคือ วัฒนธรรม ท้องถิ่น” ดังนั้น เมื่อรากรฐานวัฒนธรรมถูกทำลาย การเกษตรซึ่งถือปฏิบัติจากพื้นดินถิ่นเกิดมาแต่เดิม ย่อมถูกทำลายไปด้วยเป็นธรรมชาติ

อนึ่ง เมื่อรากรฐานคนท้องถิ่นหลุดจากพื้นดิน ย่อมทำให้ขาดการมองเห็นความสำคัญของการเกษตร แม้ว่าภายนอกจะแสดงออกว่าการเกษตรเป็นเรื่อง สำคัญมาก แต่ด้านรากรฐานซึ่งมีผลกำหนดพฤติกรรม ย่อมมุ่งความสำคัญไปยังสิ่งประดิษฐ์ แทนยังเป็นสิ่งซึ่ง มีอิทธิพลจากรากรฐานคนต่างถิ่น เกาะกินอยู่ด้านใน เนื่องจากขาดความจริงใจต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของตน ดังนั้น “การเรียกร้องหาพลังถ่วงดุลก็ตี พลังต่อรองก็ ตี หรือพลังตรวจสอบก็ตี ล้วนสืบเนื่องมาจากรากรฐาน ที่ขาดความรู้จริง หากเกิดจากภาวะยึดติดผล ประโยชน์ส่วนตนซึ่งมีอิทธิพลเหนือกว่า” ทำให้กระแส การเปลี่ยนแปลงในสังคมไม่อาจละความรุนแรงซึ่ง นับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้นได้

ความพอเพียงที่แท้จริงคืออะไรและอยู่ที่ ไหน

ในช่วงที่คนได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจฐานะยิ่งขึ้น และมีส่วนหนึ่งซึ่งรากฐานคืออิสระถึงระดับหนึ่ง เริ่มหวนกลับมาทบทวนตัวเองทำให้รู้ว่า การเกษตรคือพื้นฐานเศรษฐกิจที่แท้จริงของคนไทยทั้งชาติ แผนการลงมุ่งข้ามไปหาเรื่องอื่น และยังรู้ต่อไปอีกว่าแม้ส่วนของการเกษตรที่ยังเหลืออยู่ก็เป็นผลจากการมองข้ามตัวเองไปเน้นบริการคนต่างดิน ทำให้ชีวิตไทยซึ่งควรจะอยู่อย่างเป็นไทยเด่นของ จำต้องตกเป็นทาสคนชาติอื่นอย่างเป็นกระบวนการ

จึงเริ่มมีการนำเอาคำว่า **เศรษฐกิจพอเพียง** หรือ **การทำเกษตรแบบพอเพียง** มากล่าวข้างมากขึ้น บนพื้นฐานคนในสังคมไทยซึ่งยังคงอยู่ในสภาพที่อาจเรียกว่า “เชื่อ宦และนั่น” เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น หากรู้ความจริงน่าจะสำนึกได้ว่า คนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสภาพเดินตามกระแส แม้จะมีอิทธิพลนี้ซึ่งสามารถนำมายังหัวเหตุผลจากฐานที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ช่วยให้ตัดสินใจกำหนดวิธีปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผล

เมื่อกล่าวถึงประเด็นนี้ คงต้องขออนุญาตนำคำว่า **นามธรรมกับรูปธรรม** มาวิเคราะห์เพื่อแจงเหตุกับผลให้ชัดเจนก่อนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่อยู่ในรากฐานนี้คือคนบุคคลบังบัน เท่าที่มีเสียงเรียกร้องให้กำหนดทุกสิ่งออกมารูปธรรมชัดๆ ด้วย ทำให้รู้สึกว่าเกิดภาวะสับสนขึ้นในรากฐานความคิด หรืออาจกล่าวว่า มองภาพผิดด้าน ซึ่งเกิดขึ้นกับทุกเรื่อง ในเมื่อคนจำนวนมากขาดรากฐานที่ช่วยให้พึงพาตนเองได้อย่างอิสระ

หากรู้ได้ถึงความจริง ย้อนพนวจว่า การคิดได้จากฐานคืออิสระ ซึ่งมีอิทธิพลหนึ่งคือตัดสินใจกำหนดวิธีปฏิบัติจากฐานคือองค์ประกอบอิสระ อุบัติภัยเดียวที่นักชีววิทยาฟัง ก็จะเริ่มต้นการเรียนรู้ที่แท้จริงของมนุษย์ทั้งตน เพื่อตัวร่วมความเป็นมนุษย์ไว้ให้มั่นคง และเรียนรู้ความจริงได้ถูกซึ่งกันและกัน

ภาคภูมิคุณเดียว ก็มีคนอีกเป็นญี่

ก้าหนดให้จึงไม่นำมาใช้กับภารกิจสาธารณะ หากเป็นเพียงรูปแบบเท่านั้น และผู้ที่หันมายังให้คนอื่นอย่างรู้สึกไม่ถูกการณ์ แทนที่จะถือว่าภารกิจเป็นภารกิจ และภารกิจที่จะให้คิดได้เองจากการปฏิบัติอย่างจริงจัง แท้จริงแล้วน่าจะเป็นการนำรูปแบบไปให้ หรือที่เรียกว่า “ดั้งเดิม” ให้ด้วย ทำให้สั่งซึ่งคนอาจคิดว่า “เปลี่ยนสภาพไปสู่ด้านที่สร้างผลเสียหายเพิ่มขึ้น รูปธรรมจึงหาใช่สิ่งที่เรียกร้องจากผู้อื่นได้ไม่

บางที่เรารู้จักคิดว่า เมื่อกล่าวถึงศรัทธาพอเพียงแล้ว ก็น่าจะยกตัวอย่างเช่นทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ถ้ามีนิสัย “อาใจเชาใส่ใจเรา” เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงมาโดยตลอด ย่อมรู้จักประเมินความจริงจากอิทธิพลนี้ช่วยให้มีใจเข้มแข็ง แม้จะถูกต่อว่าในท่านของว่า “พุดอะไรไม่เห็นรู้เรื่อง” โดยที่รู้ว่า “นัมวันนี้ยังไม่รู้วันหน้าย่อ้มรู้ได้เอง” ดังเช่นที่คนบุคคลก่อนกล่าวเดือนสิบ ไว้ว่า “จงใจดีให้ถูกทาง” ถ้าไม่นำเอาความคิดที่จะหาเสียงหรือนำเอาความอยากรู้ดังดังของตัวเองเข้าไปแอบแฝงเป็นเงื่อนไขไว้ด้วย ซึ่งคนย่อ้มรู้ต้องการคนอื่น

จึงควรขอฝากและคิดไว้ในขั้นนี้ว่า ถ้าคิดให้แก สังคมจริง ย่อมมีความกล้าที่จะคัดห้ามให้รู้สึกได้ชัดเจนพอสมควร ไม่เช่นนั้นแล้ว บนพื้นฐานความจริงเช่นปัจจุบัน อาจทำให้คนจำต้องตกเป็นเหยื่อมากรึเปล่า แม้จะมีเหตุสืบเนื่องมาจากอิทธิพลนี้ซึ่งไม่ใช่พัฒนาดี

หากสามารถเข้าใจสิ่งที่กล่าวมาแล้วในระดับหนึ่งย่อมพบว่า “ทำว่าพอเพียงก็ดี พอดีพอใช้ก็ดี หาใช่มีด้วยกันให้ปีกมันก็อ้มมันไม่” ในเมื่อจะต้องจัดให้และความคิดแต่ละคนแต่ละช่วงเวลา มีความหลากหลายหลักหลาย ดังนั้น ความรู้สึกพอไม่พอของแต่ละคน ย่อมไม่มีใครกำหนดออกจากรากฐานจริงที่สอนและทำให้ แต่เราต้องปฏิเสธการอยู่ร่วมกันไม่ได้ ต้องมีการสอนในความรู้ซึ่งกันและกันจากการฝ่ายปฏิบัติทางความเชื่อให้ต่อ กัน ย่อมมีเหตุมีผลไม่ใช่ทางไปสู่ชุมชนที่ยั่งยืนได้ แม้จะต้องการความต่อเนื่องกันก็ตามที่เคยเป็นเช่นธรรมชาติ ที่มีคนกันและกัน - อะไรสำคัญกว่ากัน

ระหว่างคนกับคน เป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไข ไม่จบสิ้น ถ้าหากฐานคืออัจฉริยะในเรื่องสังคมซึ่งเป็นพื้น

ฐานชีวิตของแต่ละคนที่ต้องอยู่ร่วมกัน หลายคุณมองว่าเป็นปัญหาโสกแตก ความจริงแล้วหาใช่ไม่ ยิ่งกว่านั้น ถ้ารู้ได้ถึงความจริง กลับมีส่วนเสริมสร้างรากฐานให้มองเห็นโลกเป็นหนึ่งเดียวกันชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น เดียวกันความคิดที่นำเอารือ ไก่เกิดก่อนไข่หรือไข่เกิดก่อนไก่ มาพูดกันเป็นของเล่น เพราะรู้ได้ไม่ถึง

ถ้าไม่มองอย่างยึดติด ทำให้เห็นความจริงว่า มนุษย์ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว หากมีการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานความหลากหลายอย่างเป็นธรรมชาติ ก็ไม่น่าจะมองระบบด้วยความเข้าใจที่เห็นว่า เป็นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นโดยมนุษย์ แต่ควรเห็นว่า ระบบซึ่งเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์นั้นคือความจริงซึ่งร่วมกันอยู่อย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีเหตุมีผลสานถึงกันหมด

หากเข้าใจได้ย่อมรู้ว่า การที่ระบบจะได้รับการแก้ไข น่าจะขึ้นอยู่กับรากฐานการเรียนรู้ของมนุษย์แต่ละคนที่มุ่งไปสู่การรู้ความจริงจากรากฐานตนเอง ก่อนอื่น ซึ่งประเด็นนี้เกิดจากการปฏิบัติร่วมกัน จากรากฐานที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติอย่างรู้เหตุรู้ผล ไม่เช่นนั้นแล้วอาจมุ่งทิศทางออกมานៅนที่ด้านนอก

จึงกล่าวอย่างมั่นใจในสัจธรรมได้ว่า “ระบบที่เกิดจากการคิดสร้างระบบ หากมุ่งมั่นทำงานด้วยความรักที่จะทำงานมุ่งสู่ด้านล่าง รวมทั้งด้านหลังซึ่งมีชีวิตเยาวชนอันเป็นอนาคต โดยมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองอย่างเด่นชัด ยอมนำตนไปถึงจุดพอเพียงด้วยตัวเองเป็นสัจธรรม” ดังเช่น ที่คุณในอดีตเคยกล่าวไว้ว่า จิตมนุษย์มีธรรมชาติ ที่สามารถอกตนเองถึงความจริงได้ทุกเรื่อง อีกทั้งยังมีผลเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน มีให้ตนเข้าด้วยกันเป็นทางสอทิพลาจากภายนอกได้โดยง่ายด้วย

อนึ่ง เมื่อเข้าถึงจุดที่มีความพอเพียงจริงแล้ว หาใช่มีผลซึ่งนำมาใช้กับการเกษตรเท่านั้น หากยังมีโอกาสเป็นไปได้ทุกเรื่องซึ่งมีเหตุมีผลสัมพันธ์ถึงวิถีชีวิตตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น หากมองความพอเพียง ออกจากตัวเองไปยังเพื่อนมนุษย์โดย

มีรากฐานการมองที่อิสระ ยอมเข้าใจได้ว่ามีความหลากหลายเป็นพื้นฐานรองรับเช่นเดียวกับธรรมชาติของมนุษย์ จึงช่วยให้บุคคลผู้รู้ถึงความจริงแล้วไม่นำตนไปกำหนดให้แต่ละคนจำต้องในรูปแบบอย่างนั้นอย่างนี้ โดยเหตุที่รู้ว่าเป็นการฝืนความจริงของผู้อื่น

ดังเช่นที่คุณในอดีตเคยกล่าวเดือนสติลูกหลานไว้ว่า ความหวังดีอาจกลับกลายเป็นผลร้าย ก็ได้ ถ้ามีการนำไปใช้อย่างขาดสติ จึงควรขออนุญาตฝ่ากังวลคิดทั้งหมดไว้ให้นำไปพิจารณาในขณะที่สังคมกำลังประสบปัญหาซึ่งทำให้เดือดร้อนมากขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธรรมชาติของมนุษย์ที่กำลังพบกับความเดือดร้อนหนัก ยอมมีแนวโน้มทำให้นำตนไปยึดติดกับสิ่งภายนอกได้ง่ายมากขึ้น ดังนั้น การจะหยิบยื่นสิ่งใดให้จึงเปรียบเสมือนดาบสองคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบกลับมาทำร้ายตัวเอง เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้น ผู้ให้จึงควรข่มใจเอาชนะด้วยใจ ให้ได้อย่างชัดเจนก่อนอื่น เพื่อเสริมสร้างความกล้าหาญไว้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับการถูกวิจารณ์ทั้งหลาย ได้อย่างมั่นคง และในที่สุดย่อมมองเห็นความสวยงามสดใสรซึ่งรออยู่เบื้องหน้า สังคมปัจจุบันจึงมีความต้องการคนผู้มีสายตากว้างไกล และรักการนำไปปฏิบัติร่วมกับคนที่ดำเนินอยู่ด้านล่างและด้านหลังอย่างจริงจังเป็นธรรมชาติมากกว่าการพูด และชี้นิ้วสั่งการ รวมทั้งเอาแต่พึงแฝงกระดาษกับตัวหนังสือ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังให้สังคมไปได้อย่างตลอดกาล

